

ραδιουργίας των· και εἶναι παραδομένες ὅλες σὲ μιὰ ζῶην τεχνητὴν, πλαστὴν ὁμοίαν μὲ τὸν βίον τῶν πολυτέμων καὶ ἀβρῶν ἐκείνων φυτῶν ποὺ ἀναπτύσσονται μέσα στὰ θερμοκήπια!

Πόσες φορές, ἐξερχόμενος ἀπὸ κῆποιον ἐσπερίδα ὅπου εἶχε πάγρη ἢ διὰ νὰ σπουδάσῃ, ἡ ἀπλούστατα διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ κοινωνικὴν ὑποχρέωσιν, ἐννοιωθεὶς πῶς τὸν κατελάμβανε πικρὰ περιφρόνησις δι' ἐκείνην τὴν τεχνικὴν ἀτμοσφαῖραν, ποὺ ἐξενεύριζε μὲ τὴ χλιαρότητά της, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν μέσα ἐκινουῦντο ἄνδρες τοῦ διακεκριμένου κύκλου καὶ γυναῖκες ἐπεράστως κομψαί.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΤΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΑΙΣΘΗΜΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΖΩΩΙΣ

Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Public Opinion» τὸ ἐπόμενον ἀξιολόγητος ἀρθροῖδιον.

Στεροῦνται ἄρα γε τὰ ζῶα αἰσθητικότητος; Ἡ ὑπαρξὶς λεπτῆς ἢ ὀξείας αἰσθητικότητος εἶναι ἀναμφισβήτητος. Ἀλλὰ συνάμα ἡ αἰσθητικότης αὕτη εἶναι σπανία, εὐμετάβλητος, ἰδιότροπος, καὶ ὑποκειμενική· ἡ αὕτη εἰκὼν, τὸ αὐτὸ τεμάχιον μουσικῆς, τὸ αὐτὸ τεμάχιον γλυπτικῆς, τὸ αὐτὸ μνημεῖον διάφορον, ἐμποεῖ ἐντύπωσιν ἐπὶ τῆς αἰσθητικῆς ἐκάστου τῶν διαφόρων ἀνθρώπων καὶ λαῶν. Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶναι νὰ ὀρίσωμεν ἂν τὰ ζῶα κατέχουσιν κλίσεις τινὰς εἰς ἱκανὸν βαθμὶν δηλούσας ἔστω καὶ στοιχειώδη αἰσθησιν τοῦ ὁράου. Ἡ αἰσθησις αὕτη βεβαίως ὑπάρχει καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς· δὲν ὑπάρχει μὲν τοῦλάχιστον ἐπαισθητικῶς εἰς ὅλα τὰ ζῶα, τὰ δὲ κατέχοντα αὐτὴν ἐκδηλοῦσι πάλιν ταύτην κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἡ ὑπαρξὶς αὐτῆς δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ. Ἐκ τῶν ζώων, ἰδίως τὰ πτηνὰ ἐπικρίσθησαν διὰ ταύτης. Ταῦτα εὐμοιροῦσι καλαισθητικῆς αἰσθήσεως τῶν ὁραίων χρωμάτων καὶ τῶν μελωδικῶν ἤχων· συχνότατα μάλιστα ἡ ὁραϊότης τοῦ πτερώματος, ἢ ἡ εὐκαμψία τῶν φωνητικῶν ὀργάνων πτηνοῦ τινος μαγεύει καὶ ὑποδουλώνει ὅμοιον αὐτῷ πτηνόν. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσιν ἄλλα πτηνὰ δεικνύοντα τὴν αἰσθησιν ταύτην διὰ τρόπου λίαν παραδόξου. Ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ πτηνὸν Baya, ἔκτακτον δεικνύον πάθος πρὸς τὰ λαμπρὰ καὶ πεποικιλμένα ἀντικείμενα, ἐξ οὗ καὶ ἡ συνήθεια αὐτοῦ τοῦ κοσμεῖν τὴν εἴσοδον τῆς μετ' ἄκρας κομψότητος καὶ τέχνης ἐκτισμένης φωλεᾶς αὐτοῦ διὰ ποικίλων ἀντικειμένων ἅτινα πανταχόθεν καὶ κατὰ μικρὸν συνέλεξεν, πλήξαντα τυχὸν τὴν φαν-

τασίαν αὐτοῦ. Ἐν τοῖς ἀντικειμένοις τούτοις εὐρηγται καὶ ζωηρῶν χρωμάτων πτερά ἄλλων πτηνῶν, τεμάχια ὀστράκων, τεμάχια ρακῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων βαδίζει τὸ πτηνὸν ὑπερφάνως καὶ μετὰ φανεράς εὐχαριστήσεως. Ἐπίσης καὶ τὰ ἔντομα κατέχουσι διακεκριμένην αἰσθητικότητα· δεικνύουσι π. χ. κλίσιν πρὸς τινὰ τῶν χρωμάτων, τὰ δὲ φυτὰ ἐκεῖνα ὧν ἡ γονιμοποίησις ἐκ τῶν ἐντόμων τούτων ἐξαρτᾶται ἐμφανίζουσι πικιλίαν χρωμάτων ὅπως διάφορον τῆς τῶν φυτῶν, ὧν ἡ γονιμοποίησις κατορθύεται διὰ τοῦ ἀνέμου. Καὶ οἱ μουσικοὶ δ' αὐτοὶ ἤχου ἐπιδρῶσιν οὐσιωδῶς ἐπὶ διαφόρων ζώων, ἅτινα ἔχουσι καὶ αὐτὰ τὰς προτιμήσεις καὶ ἀντιπαθείας των. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ αἰσθητικότης αὕτη δὲν εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη παρ' αὐτοῖς ἀλλ' ὑφίσταται ἐν στοιχειώδει καταστάσει, καὶ ὅτι τὰ ζῶα δὲν διάκεινται ὅπως ἀδιαφόρως πρὸς τὰς ἐκδηλώσεις ἐκείνας αἰτίνες ἐμποιοῦσι ἐντύπωσιν παρ' ὁμῖν.

Ὁμοίως πλανῶνται καὶ οἱ ἀρνύμενοι τὴν ὑπαρξιν θρησκευτικοῦ παρὰ τοῖς ζώοις αἰσθήματος. Ἀναμφιβόλως ἡ θρησκεία παρὰ τοῖς ζώοις εὐρηγται ἐν πολλῷ κατωτέρῳ μοίρᾳ, ἀλλ' ἀκριβῶς παρατηροῦντες δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τὴν θρησκείαν ἐκατομμυρίων ὅλων ἀνθρωπίνων ὄντων εἰς λίαν ὑψηλὴν κατηγορίαν· Ἀνάλυσον τὴν θρησκευτικὴν ἰδέαν, γύμνωσον αὐτὴν παντὸς σκοποῦ καὶ τῶν μετέπειτα συλληφθεισῶν ἰδεῶν καὶ τί εὐρίσκεις; Φόβον καὶ ἀγάπην, ἐξ ὧν πηγάζουσιν ὑποταγή καὶ ἄλλα αἰσθήματα, ἅτινα μὴ γίνονται μετὰ τῶν δύο κυρίων συστατικῶν. Ὁ Κουατρεφάξ (Quatrefage) εἷς τῶν μεγάλων φυσιοδιφῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος γράφει ὅτι «τὰ κατοικίδια ζῶα εἶναι εὐλαβεῖ διότι ὑπακούουσι τοῖς διὰ τῆς ράβδου ἢ τῆς ζαχαρέως ἀποπεινομένοις πρὸς αὐτά». Ἀλλὰ γοῦ πάλιν γράφει «Οὐδέμια ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἐπικίνδυνον τι ζῶον λατρεύοντος ἀγρίου καὶ τοῦ κυνός, ὅστις ταπεινῶνται εἰς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἵνα λάβῃ συγχώρησιν τῷ σφάλματός του. Τὰ ζῶα σπεύδουσιν ἐν ἀνάγκῃ πρὸς τὸν ἄνθρωπον δι'

υπεράσπισιν ὡς πᾶς πιστεύων εἰς τὸν Θεὸν αὐτοῦ. Βεβαίως μεταξὺ τῆς θρησκείας ἐνδὲς κυνὸς καὶ τῆς τοῦ περιωνύμου Πασκάλ υπάρχουν διαφοραί, συμφωνοῦσιν ὅμως ὅλοι οἱ τύποι τῆς ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα μεταβάσεως· ὁ ἄγιος, ὡς καὶ ὁ θεωρῶν ἑαυτὸν πεπολιτισμένον παρέχουσιν ἄπειρα παραδείγματα τοῦ πράγματος τούτου καὶ δεικνύουσι ὅτι ἐδῶ, ὡς καὶ εἰς ἄλλα πράγματα αἱ διαφοραὶ κεῖνται ἐν τῇ βαθμῇ καὶ οὐχὶ ἐν τῇ εἴδει. Τὰ ζῶα γνωρίζουσι τὴν αἰσθησιν τοῦ μυστηριώδους, εἶναι φετιχισταί· ἀποδίδουσι ζωὴν τῷ μὴ ἔχοντι τοιαύτην· καὶ τί ἄλλο ἐρωτῶ ἐάν μοι ἐπιτρέπεται, περιλαμβάνει ἡ θρησκεία πολλῶν συγχρόνων μας περισσότερον τούτου; Μεταξὺ τῆς εἰδωλολατρείας ἢ τῆς σκαιότερας καὶ μᾶλλον ἀρχαϊκῆς πολυθείας καὶ τῆς καθαρωτάτης χριστιανικῆς θρησκείας αἱ διακρίσεις εἶναι ὀλίγαι καὶ βαθμιαῖαι καὶ οὐχὶ ὅλαι εἰδικαὶ καὶ θεμελιώδεις. Ἀφ' ἐτέρου μεταξὺ τῶν πρώτων βάσεων τῆς θρησκείας παρουσίας τε καὶ παρελεύσεως καὶ τινων αἰσθημάτων τῶν ἀνωτέρων ζώων αἱ διαφοραὶ φέρουσι τὸν αὐτὸν χαρακτήρα· ἡ πηγὴ εἶναι ἡ αὐτή.

Παρὰ πολλοῖς ζῶσις τὸ αἶσθημα τοῦ μυστηριώδους καὶ ὑπερφυσικοῦ ἐκδηλοῦται, καὶ μετὰ προσοχῆς παρατηρήθη. Ὁ Ἑρβέρτος Σπένσερ (Hervert Spencer) ἀναφέρει παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ μολοσσῶ κυνὸς ἀνῆκοντος εἰς τινὰ τῶν φίλων του. Ὁ ρηθεὶς κύων παίζων μετὰ ράβδου πρὸς αὐτὸν ριφθείσης, ἀπροσέκτως ἐκτύπησε τὸ ἔδαφος λίαν σφοδρῶς διὰ τοῦ ἐνδὸς ἄκρου τῆς ράβδου, καὶ φυσικῶς τὸ ἄλλο ἄκρον ἔπληξε δυσκατὰ τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἐπὶ τῷ ἀπροσδοκῆτι τούτῳ γεγνότι ἐκπλαγεὶς ὁ κύων ὑπώπτευσε μαγείαν καὶ ἐκρύβη, μετὰ μεγάλης δὲ δυσκολίας κατωρθώθη ἵνα ἐπιστρέψῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ παιγνίδιον αὐτοῦ. Ὁ τρόπος οὗτος αὐτοῦ κατέδειξε σαφῶς ὅτι ἡ ράβδος ἐφ' ὅσον εἰσέκλυε ἔργα οἰκεῖα αὐτῷ δὲν ἔθεωρετο παρ' αὐτοῦ ὡς ἐνεργὸς δύναμις· βληθεὶς ὅμως ὑπ' αὐτῆς ἐκκλινεν ἐπὶ στιγμὴν, ἵνα κατατάξῃ αὐτὴν μεταξὺ ἐμφύχων ὄντων καὶ θεωρήσῃ αὐτὴν ἱκανὴν ὥστε νὰ κακοποιήσῃ αὐτὸν καὶ αὐθις. Τινὰς πρὸς τούτοις ἀπέδωκαν εἰς τὰ ζῶα ἀξιοσημείωτον προορατικότητα. καὶ τοῦ μὲν ἄλλοι ἀναφέρουσι περὶ πτηνῶν τὰ ὅποια βλέπουσι φοβερὰ φάσματα ἐν κλωδίῳ, ἐν ᾧ ἐν εἰς αὐτῶν ἐξέπνευσε· πού δὲ ἄλλοι περὶ πελαργῶν μαντευσάντων πυρκαϊὰν ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν ᾧ συνέθιζον νὰ κτίζωσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν καὶ διαμεινάντων ἐπὶ τῶν δένδρων· ἀλλαχού δὲ περὶ κυνῶν προορατικῶν, προσσημεινάντων δι' ὕλακων, κλαυθμῶν κλ. διάφορα δυστυχήματα καὶ συμβάντα. Ὅπωςδὲποτε ἀρκούμεθα ἐνταῦθα περαίνοντες τὸν λόγον ἵνα εἰπωμεν ὅτι τὰ

ἀνωτέρας βαθμίδος ζῶα κατέχουσι βεβαίωτατα τὰς πρώτας βάσεις τῆς αἰσθητικότητος καὶ αὐτοῦ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος.

ΕΡΜΙΟΝΗ Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

Ἡ Ἐπίσημος ἱατρὸς λέγει ὅτι ἡ κυριωτέρα αἰτία τῶν νευρικῶν καὶ ὑστερικῶν ἀσθενειῶν, τῶν πονοκεφάλων τῶν συνοδευομένων ἀπὸ ἐμέτους καὶ τῶν παθήσεων τῆς σπονδυλικῆς στήλης εἰς τὰς γυναίκας, ὀφείλεται εἰς τοὺς ὑψηλοὺς τάκους τῶν ὑποδημάτων.

Ἡ περίφημος αἰδοῦς Christine Nilson διεκόσμησεν μὲ ὅλως ἑκτακτὸν καὶ πρωτοφανῆ τρόπον δύο ἐκ τῶν ὀνυμάτων τῆς ἐν Μαδρίτῃ οἰκίας της. Κατεκάλυψε τοὺς τοίχους τοῦ ἰδιαίτερου της θαλάμου μὲ τὰ μουσικὰ τεμάχια τῶν διαφόρων μελοδραμάτων τὰ ὅποια ἔψαλλε, τοὺς δὲ τοῦ ἐσπιατορίου της μὲ λογαριασμοὺς ξενοδοχείων, τοὺς ὁποίους συνέλεξε ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου.

Ἡ Miss Mary Hamilton, διάσημος διὰ τὴν ὠραιότητά της, ἀνεχώρησεν ἔφιππος ἐκ Παρισίων διὰ Πετρούπολιν — ταξίδιον τριῶν χιλιάδων χιλιόμετρων — συνοδευμένη μόνον ἀπὸ ἑνα ἵπποκόμον, ἐνῶ ἔπεμψε τὰς ἀποσκευὰς της σιδηροδρομικῶς μὲ τὸν ἀμαξηλάτην της. Τοιαύτην θαυμασίαν ἱππικὴν ἐπιχείρησιν πρότινος ἐπραγματοποίησεν ἀξιωματικὸς τῶν δραγόνων μεταδὰς ἀπὸ Πολτάβαν εἰς Παρίσιους ἐντὸς τριάκονα ἡμερῶν.

Ε. Π.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ.

— "Ελαβες, φιλάτη μου, προφυλακτικὰ μέτρα κατὰ τῆς ἐπιδημίας :

— Βεβαίωτατα. Κατόρθωσα νὰ πείσω τὸν σύζυγόν μου νὰ κάμῃ τὴν διαθήκην του.

Κοιμώμενος ἐρωτᾷ τὸν καπνιπώλην ἐνῶ ἀνοίγει τὸ πακέτο του :

— Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ καπνὸς προσβάλλει τὸ μνημονικόν ;

— Δὲν τὸ ξέρω, ἀλλὰ τὸ πιστεύω ἀφοῦ λησμονεῖτε νὰ μὲ πληρώσητε πέντε πακέτα πού μοῦ χρεωστεῖτε ἀπὸ ἕνα χρόνον.

Ἐν ἐσπερίδι νεαρὸν ζεῦγος διηγεῖται ὅτι τὴν προτεραίαν ἐμάλωσαν διὰ πρώτην φοράν καὶ ὅτι πρὸς ἀνάμνησιν ἐφύτευσαν εἰς τὸν κήπὸν των ἕνα δένδρον.

— Τί ὠραία ἰδέα ! ἐμβύρισε μεσόκοπός τις γυνὴ εἰς τὸ αὐτὸ τοῦ παρακαθημένου συζύγου της, ἐὰν τὴν ἐφαρμόζαμεν ἐγκαίρως θὰ εἴχαμεν ἦδη ἕνα μικρὸν δάσος.

Ε. Π.